

РОЗВИТОК ОСОБИСТІСНО-ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПЕДАГОГІВ В УМОВАХ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ

A Розкрито сутність та особливості післядипломної педагогічної освіти, проаналізовано сучасні зміни в освіті та вимоги до педагога як фахівця та особистості. Автором висвітлено основні результати дослідження розвитку особистісно-професійної компетентності педагогів в умовах післядипломної освіти за результатами виконання у комунальному закладі «Сумський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти» науково-дослідної теми «Теоретико-методичні засади розвитку особистісно-професійної компетентності педагога в системі післядипломної педагогічної освіти», затвердженій Міністерством освіти і науки України. Доведено, що процес розвитку особистісно-професійної компетентності педагога є цілісним і динамічним, оскільки передбачає адаптивність у підходах до змісту та вибору форм і методів в організації освітнього процесу.

Ключові слова: компетентність; особистісно-професійна компетентність; освіта; післядипломна освіта; професійний розвиток; компетентнісний підхід

S *Hrytsai Serhii. Teachers' personal and professional competence development of postgraduate education.*

The concept and features of postgraduate pedagogical education, changes in education and requirements for a teacher as a specialist and personality are in the focus of the article. The author highlights the main results of the study of teachers' personal and professional competence development in postgraduate education based on the results of «Sumy Regional Institute of Postgraduate Pedagogical Education» the research topic «Theoretical and Methodological Fundamentals of Teachers' Personal and Professional Competence of Development in Postgraduate Pedagogical Education», approved by the Ministry of Education and Science of Ukraine. Due to the results of the experimental work performed, the content and components of teacher's personal-professional competence development in the system of postgraduate pedagogical education have been determined. The model teacher's personal and professional competence development in a system of postgraduate pedagogical education has been developed. It consists of the following three blocks: the teacher's personal and professional competence structure; indicators of the levels of teacher's personal and professional competence development; organizational and methodological conditions for teacher's personal and professional competence development. Based on the results of the study and goal of providing favorable conditions for the teacher's personal and professional competence development, as part of the teaching staff's advanced training, the elective courses have been developed and implemented at the Institute.

The author notes that the transition of postgraduate education system to a competence-oriented one involves selecting content and its structuring with the simultaneous determination of the effective component of the educational process – the acquisition of competencies by students and the ability to purposefully form key and subject competences. It is proved that the process of teacher's personal and professional competence development is holistic and dynamic. It implies adaptability in approaches to the content and choice of forms and methods in the organization of the educational process.

Key words: competence; personal and professional competence; education; postgraduate education; professional development; competency approach

Грицай Сергій Михайлович, кандидат педагогічних наук, доцент, проректор з наукової роботи, Комунальний заклад «Сумський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти», Україна

Hrytsai Serhii, PhD, associate professor, vice-rector for scientific work, Sumy Regional Institute of Postgraduate Pedagogical Education, Ukraine

E-mail: gricajsergij@gmail.com

Актуальність проблеми. В умовах євроінтеграції, глобалізації та інформатизації суспільства основною метою системи післядипломної освіти України є задоволення індивідуальних потреб фахівця в особистому професійному зростанні, підвищення його конкурентоспроможності відповідно до суспільних потреб, а також забезпечення зацікавленості держави у кваліфікованих кадрах високого рівня професіоналізму та культури, здатних компетентно й відповідально виконувати фахові функції, що сприятиме успішному соціально-економічному поступу суспільства, досягненню однієї з головних цілей сталого розвитку світу, визначених ООН, – якісної освіти.

Посткласична парадигма освіти орієнтована на компетентнісний підхід; особистісно-орієнтоване навчання; формування фахівця, здатного швидко та уміло адаптуватися до мінливих умов сьогодення; розглядає освіту як таку, що має випереджувальний характер та є превентивною. Саме необхідність компетентнісного підходу в освіті визначається необхідністю формування ключових компетентностей і наскрізних умінь покоління фахівців-професіоналів, які забезпечуватимуть подальший розвиток усіх сфер суспільства, їх синергію, а також сприятимуть сталому розвитку світу [6].

Так, на думку С. Паламар, компетентнісний підхід є методологічним орієнтиром модернізації сучасної освіти, в той час, як «основним освітнім результатом має стати не система знань, умінь і навичок, а набір ключових компетентностей в інтелектуальній, комунікативній, інформаційній, соціальній та інших сферах» [13, с. 271].

У той час, як Ю. Завалевський наголошує на тому, що компетентна людина повинна не лише розуміти сутність проблеми, а й уміти практично її вирішувати. Компетентний спеціаліст залежно від конкретних умов може застосовувати певний метод вирішення проблеми [7, с. 208–209].

На нашу думку, компетентнісна парадигма в освіті являє собою виклик, потребу, проблему сучасності. Розвиток професійної компетентності вчителя є неодмінною умовою й обов'язковим складником його професіоналізму. Саме тому одним зі шляхів оновлення і підвищення якості освіти є впровадження компетентнісного підходу у процес підвищення кваліфікації педагогів в закладі освіти. В умовах, коли змінюється освітня стратегія, професійна компетентність учителя набуває надзвичайної актуальності, що першочергово підвищує вимоги до якості підготовки майбутнього вчителя та подальшого вдосконалення його професійних компетентностей у процесі педагогічної діяльності, адже необхідною умовою сьогодення є не лише глибокі знання у професійній сфері та високий рівень освіченості, а й постійне поповнення та поновлення знань, високий рівень професіоналізму.

Аналіз попередніх досліджень і публікацій. Проблема розвитку особистісно-професійної компетентності педагога є предметом дослідження вітчизняних і зарубіжних науковців, а саме: І. Акуленко, І. Беха, Н. Бутенко, К. Віаніс-Трофименко, О. Драгайцева, Ю. Завалевського, І. Зязюна, Т. Ісаєвої, С. Іванова, Л. Карпова, Г. Кашкарьова, М. Кириченко, Д. Корабельнікова, О. Лебедева, В. Пелегейченко, С. Савельєва, Л. Семенець, Т. Сорочан, Л. Сущенко, Л. Щербатюк та ін. Професійному розвитку науково-педагогічних, педагогічних і наукових працівників у закладах вищої та післядипломної освіти присвячені праці таких дослідників: О. Ануфрієва, О. Алейнікова, Н. Воланюк, О. Галус, В. Гладуш, В. Гладкова, М. Гриньова, Н. Діденко, Г. Дмитренко, М. Євтух, Ю. Завалевський, А. Зубко, М. Кириченко, Н. Клокар, В. Маслов, Н. Ничкало, О. Снісаренко, Т. Сорочан, Т. Сущенко та ін.

Концептуальні положення щодо вдосконалення змісту підвищення кваліфікації педагогічних працівників і наукового супроводу розвитку педагогічних кадрів досліджують Н. Білик, С. Ніколаєнко, В. Олійник, Л. Оліфір, О. Отич, Н. Приходько, І. Сіданіч, В. Сидоренко, Т. Сорочан, Г. Тимошко та ін. Як свідчить аналіз наукових джерел (В. Безпалька, О. Дахіна, Г. Дмитренка, Г. Єльнікової, А. Зубка, Р. Зуб'яка, М. Кларіна, І. Ожерельєвої, В. Олійника, О. Пехоти, В. Пікельної, М. Романенка, І. Сиром'ятникова, Т. Сорочан та ін.), на теоретичному та практичному рівнях відбувається

ся активний пошук стратегії модернізації післядипломної освіти в Україні.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Прискорення соціального часу, повсюдна інформатизація та глобалізація вимагають від післядипломної освіти надання послуги формування особистісно-професійної компетентності педагога, його здатності бути конкурентоспроможним і затребуваним на сучасному ринку праці.

Метою статті є визначення сутності й особливостей розвитку особистісно-професійної компетентності педагога в умовах післядипломної освіти.

Викладення основного матеріалу. У контексті реформування національної системи освіти проблема якості підвищення кваліфікації педагогів, розроблення сучасного змісту освіти зумовлена потребою зростання рівня професійної культури педагогічних працівників як високоосвічених, компетентних особистостей, здатних до роботи в умовах конкуренції, підприємництва і ринкових відносин, прискорення соціального часу та постійних змін. Головним завданням післядипломної освіти є забезпечення високої якості готовності педагогів до професійної самореалізації у розрізі модернізації системи освіти через досягнення ними високого особистісного, професійного та науково-методичного рівня компетентності та створення умов для неперервної освіти педагогічних кадрів.

В умовах сучасності освіта дорослих є універсальним цивілізаційним ресурсом, завдяки якому можливий розвиток потенціалу будь-якої особистості, що сприяє підвищенню рівня адаптації до мінливих умов сучасності, швидкоплинності часу, рівня соціального порозуміння, взаємодії.

Як зазначається у «Національній доповіді про стан і перспективи розвитку освіти в Україні», опублікованій Національною академією педагогічних наук України, післядипломна освіта є невід'ємним складником освіти дорослих, у той час як сучасними тенденціями розвитку післядипломної освіти є «утвердження людиноцентрованого підходу, що враховує особистісні й професійні запити суб'єктів освітнього процесу; сприяє формуванню здатності фахівців працювати в інноваційному середовищі та оволодінню методами самостійного здобуття компетентностей, необхідними для підготовки андрагогів для закладів післядипломної освіти, впровадженню варіативних моделей професійного розвитку, розширенню можливостей їх вибору» [12, с. 90] тощо.

Отже, набуває актуальності питання про набуття фахівцями нових компетентностей, необхідних для їхньої конкурентоспроможності, затребуваності на ринку праці. Зокрема, значна увага приділяється особистісно-професійному розвитку педагогічних, науково-педагогічних і керівних кадрів освіти.

Саме цьому питанню Н. Білик, Н. Любченко приділяють увагу щодо використання педагогічного коучингу, який є одним із можливих напрямів розвитку професійної компе-

тентності фахівців, який дає їм змогу не тільки вдосконалювати власну професійну діяльність, а й розвивати уявлення про себе як суб'єкта професійної діяльності, формувати потребу у професійному самовдосконаленні впродовж життя, досконало вести соціальний діалог, сприяти розвитку соціального партнерства [2, с. 45].

Структурним елементом післядипломної освіти педагогів є процес підвищення їх кваліфікації, метою якого є оновлення, відновлення та поглиблення професійних знань, умінь і навичок, – що й визначає специфічність, особливості змісту, форм і методів навчання. Але в той же час мета процесу підвищення кваліфікації спрямована на виконання загальної мети післядипломної освіти – збагачення професійної та загальної культури педагога, знаходження ефективних шляхів навчання дорослої людини

[6], формування життєво необхідних компетентностей, що сприятиме її самоствердженню та самореалізації. Отже, компетентнісний підхід у післядипломній освіті є одним із головних і основоположних.

С. Толочко, працюючи над дослідженням питання модернізації компетентнісного підходу, проаналізувала структуру і моделі професійної компетентності педагога. Так, аналізуючи міркування М. Войцехівського [3], вона надає запропоновану вченим структуру професійної компетентності педагога (ПКП), до складу якої входять наступні складові: ціннісна, методологічна, психолого-педагогічна, комунікативна, управлінська, кожна з яких характеризується трьома компонентами (когнітивна, операційно-технологічна, особистісна) [14, с. 33] (рис. 1):

Рис. 1. Структура професійної компетентності педагога (за М. Войцехівським)

Дослідниця також звертає увагу на структуру професійної компетентності вчителя (педагогічного працівника), запропоновану Л. Лузан [10], відповідно до складу якої входять: базові компетентності (фахова, загальнокультурна, здоров'язбережувальна, громадянська, інформаційна); загальнофахові (когнітивні, діяльнісні, соціально-особистісні); спеціально-фахові (комунікативна, літературознавча, інформаційно-комунікаційна) [14, с. 33].

Результати дослідження. Аналізуючи досвід дослідження сутності та розвитку особистісно-професійної компетентності педагога, варто відмітити, що науково-педагогічний колектив Комунального закладу «Сумський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти» (далі – Інститут) працює над реалізацією науково-дослідної теми «Теоретико-методичні засади розвитку особистісно-професійної компетентності педагога в системі післядипломної педагогічної освіти», що затверджена наказом Міністерства освіти і науки України від 24.04.2017 № 639 «Про проведення дослідно-експериментальної роботи на базі Комунального закладу «Сумський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти». Для успішної реалізації вказаної теми затверджено наукові теми кафедр Інституту: «Компетентнісний підхід до електронного навчання у системі післядипломної педагогічної освіти» (кафедра освітніх

та інформаційних технологій); «Розвиток особистісно-професійної компетентності педагогів дошкільної, початкової, повної загальної та позашкільної освіти» (кафедра теорії і методики змісту освіти); «Інноваційні технології розвитку особистісно-професійної компетентності педагогів в умовах післядипломної освіти», «Реалізація компетентнісно-орієнтованої освіти керівників навчальних закладів» (кафедра педагогіки, спеціальної освіти та менеджменту); «Соціально-психологічні аспекти розвитку особистісно-професійної компетентності педагога в умовах інноваційних змін» (кафедра психології); «Науково-методичний супровід соціально-громадянських компетентностей педагогів НУШ» (кафедра соціально-гуманітарної освіти).

Із метою організації та забезпечення реалізації наукової теми діє Центр компетентнісно-орієнтованої освіти, яким розроблено нормативно-правове й інформаційно-методичне забезпечення наукової роботи, Концепцію розвитку особистісно-професійної компетентності педагога в системі післядипломної педагогічної освіти; визначено зміст і компоненти особистісно-професійної компетентності педагога в системі післядипломної педагогічної освіти; розроблено модель розвитку особистісно-професійної компетентності педагога в системі післядипломної педагогічної освіти, яка складається з трьох блоків: 1) структура

особистісно-професійної компетентності педагога; 2) показники рівнів розвитку особистісно-професійної компетентності педагога; 3) організаційно-методичні умови розвитку особистісно-професійної компетентності педагога (рис. 2):

Відповідно до моделі *особистісно-професійна компетентність педагога* – це сукупність його особистісних якостей, загальної культури та кваліфікаційних знань, умінь, методичної майстерності, гармонійна інтеграція яких у педагогічній діяльності дає оптимальний резуль-

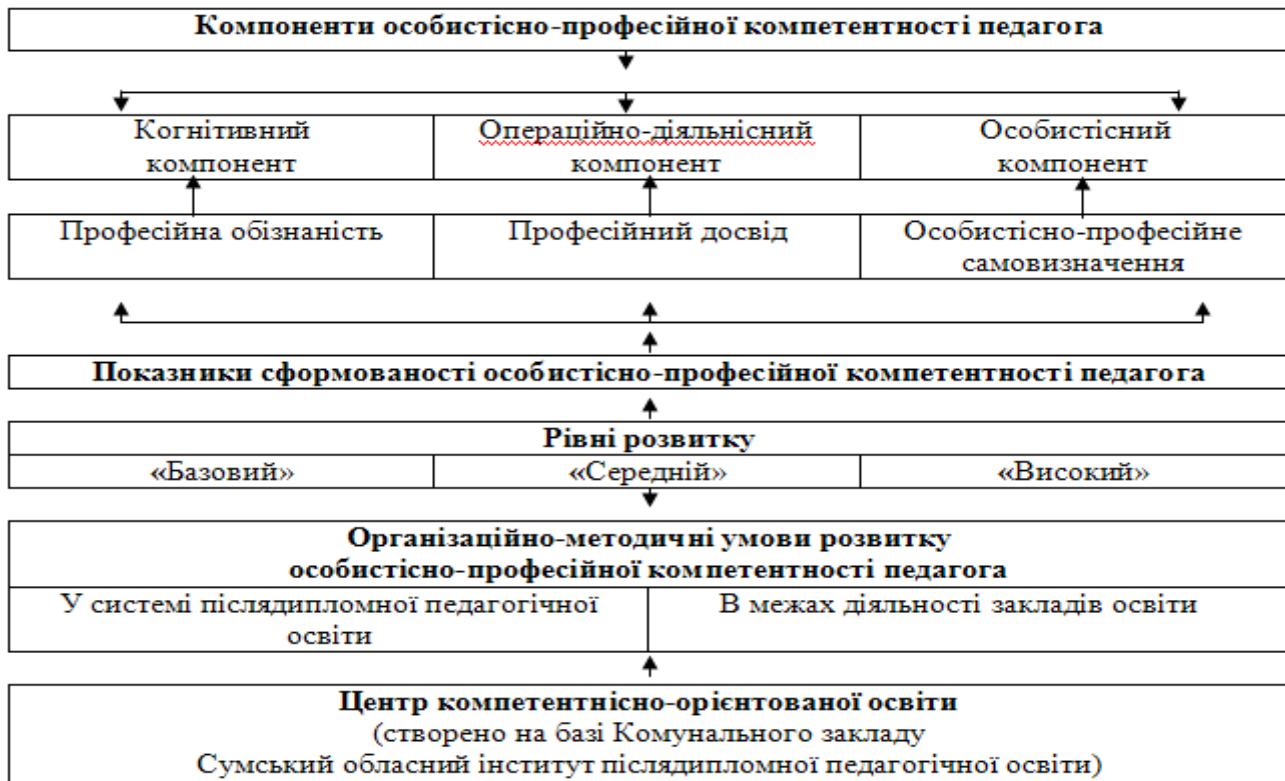

Рис. 2. Модель розвитку особистісно-професійної компетентності педагога

тат. Особистісно-професійна компетентність педагога розуміється як здатність виявляти й ефективно, творчо розв'язувати на рівні освітніх стандартів професійні завдання; гнучкість у застосуванні методів теоретичної та способів практичної діяльності; критичність мислення, рефлексія, неперервне професійне зростання. Дослідженню даного питання присвячені праці вітчизняних науковців – І. Беха [1], А. Волосенко [4], І. Зязюна [8], О. Овчарук, Н. Бібік [9] та ін.

В основу моделі покладено розуміння розвитку особистісно-професійної компетентності педагога як результату цілеспрямованої підготовки в межах формальної освіти (на курсах підвищення кваліфікації) та в умовах неформальної освіти. *Розвиток особистісно-професійної компетентності педагога* являє собою складне особистісне утворення, що містить сукупність професійних потреб і мотивів, знань, умінь, професійного досвіду, особистісних характеристик, які забезпечують успішну реалізацію посадових обов'язків педагогічних працівників [6].

Модель набуває значення для впровадження компетентнісного підходу саме в системі післядипломної освіти, оскільки, на думку В. Луначека, він «дозволить сформувати індивідуальну компетентнісну модель розвитку кожного

індивідуума протягом життя» [11, с. 44], в той час як «важливим аспектом залишається необхідність поліпшення розуміння викладачами ЗВО та закладів післядипломної педагогічної освіти процедур запровадження компетентнісного підходу у їх професійну діяльність» [там само, с. 44], а робота з ними має набути системного та структурного характеру, передбачати різні форми вдосконалення їхньої особистісно-професійної компетентності.

У результаті проведеної дослідно-експериментальної роботи було визначено, що перехід системи післядипломної освіти до компетентісно-орієнтованої передбачає відбір змісту і структурування його з одночасним визначенням результативного складника освітнього процесу – набуття слухачами компетентностей і вміння цілеспрямовано формувати ключові та предметні компетентності. Так, з метою забезпечення сприятливих умов розвитку особистісно-професійної компетентності педагога, в рамках підвищення кваліфікації педагогічних працівників, в Інституті розроблено та запроваджено курси за вибором відповідно до виокремлених складників означеної компетентності:

– підвищення загального рівня особистісно-професійної компетентності педагога та соціально-рольової компе-

тентності, яка відображає здатність педагога до рольової варіативності й гнучкості, та готовність до впровадження інновацій, забезпечення «управління якістю реалізацій індивідуальних траєкторій фахового й особистісного зростання» [5, с. 48–49] («Особистісно-професійна компетентність педагога в умовах реформування освіти», «Лідерство як технологія формування поведінкових моделей сучасного педагога», «Професійний розвиток педагога в умовах Нової української школи», «Складова професійної компетентності педагога: корпоративне навчання та авторська програма» тощо);

– підвищення рівня розвитку дослідницької компетентності, яка виявляється в усвідомленій готовності вчителя здійснювати активну дослідницьку діяльність, й обумовлена здатністю здійснювати перехід від процесуальної діяльності до творчої, прагненням до саморозвитку і вдосконалення в професії педагога («STEM-освіта як інноваційна технологія навчання», «Сучасні освітні технології в умовах Нової української школи», «Розвиток професійної компетентності педагога в умовах НУШ: педагогіка партнерства, корпоративне навчання, авторська програма», «Сучасні підходи у формуванні дослідницької компетентності педагогів при виконанні наукових досліджень МАН» тощо);

– підвищення рівня розвитку інформаційно-цифрової компетентності, яка розкриває здатність застосовувати інформаційно-комунікаційні технології для успішної організації освітнього процесу та впровадження інноваційних форм і методів навчання («Інформаційно-цифрова компетентність педагога: реалізація освітнього процесу», «Використання інтерактивних дошок в освітньому процесі»);

– підвищення рівня розвитку здоров'язбережувальної компетентності, що відображає рівень готовності до емоційно-професійного балансу, дотримуючись здорового способу життя («Здоров'язбережувальні проекти та технології в закладах освіти», «Здоров'я як особистий та освітній феномен», «Безпечно і здорове освітнє середовище в Новій українській школі», «Психологія здоров'я та формування навичок самопомоги учасників освітнього процесу»);

– підвищення рівня розвитку комунікативної компетентності, що відображає здатність педагога створювати сприятливі умови для взаємодії з учасниками освітнього процесу («Сучасні інструменти успішної комунікативної взаємодії: методи ненасильницького спілкування, подолання комунікативних бар'єрів, вирішення конфліктів, профілактика булінгу», «Навички ефективної комунікації вчителів для успішної взаємодії з учнями та їх батьками» тощо);

– підвищення рівня розвитку соціально-громадянської компетентності, що відображає рівень готовності до партнерської взаємодії з усіма суб'єктами освітнього процесу (учнями, педагогами, керівниками, батьками, громадськістю), дотримуючись встановлених норм суспільства та поваги до особистості («Формування соціально-громадянської компетентності особистості засобом превен-

тивного виховання в умовах Нової української школи», «Демократизація та партнерство закладу освіти в умовах Нової української школи» тощо).

Висновки. Зазначимо, що цілеспрямоване впровадження курсів за вибором, проведення науково-практичних заходів міжнародного, всеукраїнського та регіонального рівнів в системі післядипломної педагогічної освіти є можливим унаслідок організації ефективної взаємодії всіх учасників даного процесу (викладачів Інституту, провідних фахівців з означеної проблеми, педагогів) і використання інноваційних форм і методів навчання: проблемна лекція, групові дискусії, метод «мозкового штурму», робота в парах, індивідуальні та творчі завдання, міжгрупове обговорення, (не)конференція mini-Edcamp, освітня онлайн-виставка, психологічні практикуми, інтерактивні заняття з елементами тренінгу, майстер-класи тощо, що сприяє розвитку особистісно-професійної компетентності педагога. Вдале визначення організаційних форм і методів навчання в певній послідовності та взаємодії з урахуванням специфіки функціонування закладів освіти, в яких здійснюється професійна діяльність педагогів, та їх особистісно-професійних запитів сприяє підвищенню рівня сформованості основних компонентів особистісно-професійної компетентності педагога (когнітивного, операційно-діяльного, особистісного), а результатом навчання в системі підвищення кваліфікації є динаміка фахової компетентності, яка виражається в експоненційному прирості знань, умінь, навичок, досвіду особистісного саморозвитку, творчої діяльності, емоційно-ціннісних відносин, ціннісно-світоглядної спрямованості.

Отже, процес розвитку особистісно-професійної компетентності педагога є цілісним і водночас динамічним, оскільки передбачає адаптивність у підходах до змісту та вибору форм і методів в організації освітнього процесу. Органічним складником розвитку професійної компетентності педагога у процесі підвищення їхньої кваліфікації є особистісна та практична спрямованість навчання в системі підвищення кваліфікації на основі андрагогічного підходу.

Список використаних джерел

1. Бех І. Д. Професійно-особистісна компетентність педагога у контексті гуманістичної особистісно орієнтованої освіти. *Наукові записки. Серія: Педагогіка і психологія* / Вінниц. держ. пед. ун-т ім. М. Коцюбинського. Вінниця, 2002. Вип. 6, ч. 1. С. 13–19.
2. Білик Н. І., Любченко Н. В. Педагогічний коучинг як технологія професійного розвитку вчителя в системі підвищення кваліфікації. *Імідж сучасного педагога* : електрон. наук. фак. журн. 2020. № 5 (194). С. 41–46. DOI: [https://doi.org/10.33272/2522-9729-2020-5\(194\)-41-46](https://doi.org/10.33272/2522-9729-2020-5(194)-41-46) URL: <http://isp.poiippo.pl.ua/article/view/215279>
3. Войцехівський М. Ф. Розвиток професійної компетентності педагога в умовах інноваційних змін у системі післядипломної педагогічної освіти. *Інноваційна діяльність педагога в умовах реформування шкільної освіти* : матеріали Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф., (20-23 квітня 2015 р.). URL: <http://conf.kubg.edu.ua/index.php/courses/idpurso/index#.WBVanKLTIV>.
4. Волошенко А. Формування професійної компетентності як важливий чинник творчої самореалізації майбутнього вчителя. *Проблеми підготовки сучасного вчителя*. 2012. № 6, ч. 1. С. 140–150.
5. Грицай С. Особистісно-професійна компетентність учителя – важлива складова якісної освіти. *Розвиток особистісно-професійної компетентності педагогічних працівників в умовах післядипломної освіти* : кол. монографія

- / за заг. ред.: О. В. Зосименко, Г. Л. Єфремової. Суми : ФОП Цьома С. П., 2018. С. 40–52.
6. Грицай С. Теоретичні та методичні засади управління розвитком компетентності педагогів в умовах післядипломної освіти. *Інноваційні технології в сучасному освітньому просторі* : колективна монографія / за заг. ред. Г. Л. Єфремової. Суми : Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2021. С. 384–405.
 7. Завалевський Ю. І. Теоретико-методичні засади формування вчителя як конкурентоспроможного фахівця : монографія. Чернівці : Букрек, 2014. 416 с.
 8. Зязюн І. А. Ціннісні пріоритети підготовки вчителя. *Педагогічна майстерність як система професійних і мистецьких компетентностей* : зб. матеріалів ХХ Міжнар. пед.-мистец. читань пам'яті проф. О. П. Рудницької. Чернівці, 2013. С. 17–22.
 9. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи / за заг. ред. О. В. Овчарук. Київ : К.І.С., 2004. 112 с.
 10. Лузан Л. О. Управління розвитком професійної компетентності вчителів філологічних дисциплін у закладах післядипломної освіти : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.06. Київ, 2013. 199 с.
 11. Луначек В. Компетентнісний підхід як методологія професійного розвитку працівника освіти. *Нова педагогічна думка*. 2020. № 2 (102). С. 37–45.
 12. Національна доповідь про стан і перспективи розвитку освіти в Україні : монографія / Нац. акад. пед. наук України ; [редкол.: В. Г. Кремень (голова), В. І. Луговий (заст. голови), О. М. Топузов (заст. голови)]; за заг. ред. В. Г. Кременя. Київ : КОНВІ ПРИНТ, 2021. 384 с.
 13. Паламар С. Компетентнісний підхід як методологічний орієнтир модернізації сучасної освіти. *Освітологічний дискурс*. 2018. № 1/2 (20/21). С. 267–278.
 14. Толочко С. Модернізація компетентнісного підходу в системі післядипломної педагогічної освіти України для сталого розвитку. *Нова педагогічна думка*. 2018. № 3 (95). С. 29–36.
 4. Volosenko, A. (2012). Formuvannya profesiinoi kompetentnosti yak vazhlyvyi chynnnyk tvorchoi samorealizatsii maibutnoho vchytelia [Formation of professional competence as an important factor of future teacher's creative self-realization]. *Problemy pidhotovky suchasnoho vchytelia [Problems of modern teacher training]*, 6, 1, 140-150 [in Ukrainian].
 5. Hrytsai, S. (2018). Osobystisno-profesiina kompetentnist uchytelia – vazhlyva skladova yakisnoi osvity [The personal and professional competence of a teacher is an important component of quality education]. In *Rozvytok osobystisno-profesiinoi kompetentnosti pedahohichnykh pratsivnykiv v umovakh pisladyplomnoi osvity [Development of personal and professional competence of pedagogical workers in the conditions of postgraduate education]* (pp. 40-52). Sumy: FOP Tsoma S. P. [in Ukrainian].
 6. Hrytsai, S. (2021). Teoretychni ta metodychni zasady upravlinnia rozvytkom kompetentnosti pedahohiv v umovakh pisladyplomnoi osvity [Theoretical and methodical bases of management of development of competence of teachers in the conditions of postgraduate education]. In *Innovatsiini tekhnologii v suchasnomu osvitnomu prostori [Innovative technologies in the modern educational space]* (pp. 384-405). Sumy: Vyd-vo SumDPU imeni A. S. Makarenka [in Ukrainian].
 7. Zavalevskiy, Yu. I. (2014). *Teoretyko-metodychni zasady formuvannya vchytelia yak konkurentospromozhnogo fakhivtsia [Theoretical and methodological principles of teacher formation as a competitive specialist]*. Chernivtsi: Bukrek [in Ukrainian].
 8. Ziazun, I. A. (2013). Tsinnisni priorytety pidhotovky vchytelia [Value priorities of teacher training]. In *Pedahohichna maisternist yak sistema profesiinykh i mystetskykh kompetentnostei [Pedagogical skill as a system of professional and artistic competencies]*: zb. materialiv XX Mizhnar. ped.-mystets. chytan pamiati prof. O. P. Rudnytskoi. Chernivtsi [in Ukrainian].
 9. Ovcharuk, O. V. (Ed.) (2004). *Kompetentnisnyi pidkhid u suchasni osviti: svitovy dosvid ta ukraïnski perspektyvy [Competence approach in modern education: world experience and Ukrainian perspectives]*. Kyiv: K.I.S. [in Ukrainian].
 10. Luzan, L. O. (2013). *Upravlinnia rozvytkom profesiinoi kompetentnosti vchyteliv filohichnykh dystsyplin u zakladakh pisladyplomnoi osvity [Management of development of professional competence of teachers of philological disciplines in postgraduate education institutions]*. (Extended abstract of PhD diss.). Kyiv [in Ukrainian].
 11. Luniachek, V. (2020). Kompetentnisnyi pidkhid yak metodolohiia profesiinoho rozvytku pratsivnyka osvity [Competence approach as a methodology of professional development of an educator]. *Nova pedahohichna dumka [New pedagogical thought]*, 2 (102), 37-45 [in Ukrainian].
 12. Kremen, V. H. (Ed.) (2021). *Natsionalna dopovid pro stan i perspektyvy rozvytku osvity v Ukraini [National report on the state and prospects of education in Ukraine]*. Kyiv: KONVI PRINT [in Ukrainian].
 13. Palamar, S. (2018). Kompetentnisnyi pidkhid yak metodolohichni oriienty modernizatsii suchasnoi osvity [Competence approach as a methodological guideline for the modernization of modern education]. *Osvitolohichnyi dyskurs [Educational discourse]*, 1/2 (20/21), 267-278 [in Ukrainian].
 14. Tolochko, S. (2018). Modernizatsiia kompetentnisnogo pidkhodu v systemi pisladyplomnoi pedahohichnoi osvity Ukrainy dlia staloho rozvytku [Modernization of the competence approach in the system of postgraduate pedagogical education of Ukraine for sustainable development]. *Nova pedahohichna dumka [New pedagogical thought]*, 3 (95), 29-36 [in Ukrainian].

References

1. Bekh, I. D. (2002). Profesiino-osobystisna kompetentnist pedahoha u konteksti humanistychnoi osobystisno oriantovanoi osvity [Professional and personal competence of a teacher in the context of humanistic personality-oriented education]. *Naukovi zapysky. Seriya: Pedahohika i psykholohiia [Proceedings. Series: Pedagogy and psychology]*, 6, 1, 13-19 [in Ukrainian].
 2. Bilyk, N. I., & Liubchenko, N. V. (2020). Pedahohichnyi kouchnynh yak tekhnolohiia profesiinoho rozvytku vchytelia v systemi pidvyshchennia kvalifikatsii [Pedagogical coaching as a technology of professional development of a teacher in the system of professional development]. *Imidzh suchasnoho pedahoha [The image of a modern teacher]*, 5 (194), 41-46. DOI: [https://doi.org/10.33272/2522-9729-2020-5\(194\)-41-46](https://doi.org/10.33272/2522-9729-2020-5(194)-41-46) URL: <http://isp.poippo.pl.ua/article/view/215279>
 3. Voitsekhivskiy, M. F. (2015). Rozvytok profesiinoi kompetentnosti pedahoha v umovakh innovatsiinykh zmin u systemi pisladyplomnoi pedahohichnoi osvity [Development of professional competence of a teacher in the conditions of innovative changes in the system of postgraduate pedagogical education]. In *Innovatsiina diialnist pedahoha v umovakh reformuvannya shkilnoi osvity [Innovative activity of a teacher in the conditions of reforming school education]: materialy Vseukrainskoi nauk.-prakt. internet-konferentsii*. Retrieved from <http://conf.kubg.edu.ua/index.php/courses/idpurso/index-#.WBYanNKLTIV> [in Ukrainian].
- Дата надходження до редакції авторського оригіналу: 13.10.2021*